

EGYHÁZI ÉLET - HÍREK

A Romániai Magyar Egyházak Elöljárói Állandó Értekezletének Nyilatkozata

A Vallásügyi Államtitkárságon 1990. év második felében a Romániában elismert 14 vallásfelekezet: Rómán Ortodox, Római Katolikus, Görögkatolikus, Örmény Katolikus, Óhitű Keresztény, Református, Ágostai Hitvallású Evangélikus, Zsinatpresbiteri Evangélikus, Unitárius, Baptista, Evangéliumi Keresztény, Az Úr Apostoli, Hetednap Adventista Egyházak, Zsidó Hitközségek Szövetsége és a Muzulmán Vallásközösség - képviselői több mint 20 értekezlet keretében kidolgozták az "Egyházak és Vallásszabadság" törvénytervezetét, mely 78 törvény-cikket foglal magában. A tervezetet a fent említett egyházak több mint 22 millió hívő nevében és a Vallásügyi Államtitkárság vezetői és képviselői egyöntetűen ellenvetés nélkül elfogadták 1990. december 17-én.

A Vallásügyi Államtitkárság a tervezetet előterjesztette a kormányhoz, de ennek áttétele a Parlamenthez indokolatlanul késett, annak ellenére, hogy az Egyházak azt több alkalomból is szorgalmazták írásban és szóban.

28 hónapra rá, hogy a törvénytervezet szövege végleges formát öltött, a Vallásügyi Államtitkárság 1993. április 27-re meghívta az Egyházak Vezetőit egy találkozóra, hogy közösen vitassák meg a minisztériumok által képviselt álláspontot az "Egyházak és Vallásszabadság" törvénytervezettel szemben. A minisztériumok (igazságügyi, honvédelmi, oktatásügyi, kultúrügyi, pénzügyi, kormányfőtthátsági) javaslatai 51 szakaszt érintettek a 78-ból.

A Romániai Magyar Egyházak Elöljárói Állandó Értekezletének képviselői Kolozsváron, az Unitárius Püspökségen folyó év április 21-én egyeztetették álláspontjaikat. Jelen voltak:

A Katolikus Egyház részéről: Bálint Lajos érsek, Tempfli József püspök, Reizer Pál püspök, Sebastian Kraüter püspök, Lestyán Ferenc általános helynök és Hajdú Gyula rektor.

Az Örmény Katolikus Egyház részéről: dr. Jakubinyi György püspök.

A Református Egyház részéről: dr. Csiha Kálmán, dr. Kertész László főgondnok, Veress Kovács Attila főjegyző és dr. Szatmári Ferenc főgondnok.

A Zsinatpresbiteri Evangélikus Egyház részéről: Mózes Árpád püspök és dr. Podhradszky László főgondnok.

Az Unitárius Egyház részéről: dr. Kovács Lajos püspök és Jenei Dezső főgondnok.

Álláspontjaikat a minisztériumi javaslatokkal kapcsolatban három csoportba sorolták:

1. javasolt kiegészítések, illetve változtatások, amelyeket elfogadhatóknak tartanak (35 szakaszra vonatkozóan)

2. javasolt kiegészítések, illetve változtatások amelyeket az Egyházak vezetőinek plénuma kell megvitasson, milyen formában fogadhatják el (két szakaszra vonatkozóan)

3. Bármilyen elvi változtatás elfogadhatatlan: meg kell tartani az eredeti fogalmazást (16 szakaszra vonatkozóan: 9., 10., 14., 15., 16., 25., 45., 48., 49., 53., 57., 58., 60., 61., 73., 75. paragrafusok).

A harmadik csoportba tartozók között legfontosabbak a következők:

a. az egyházi iskolák létesítése és működése minden fokozaton (45. paragrafus). Az államosított felekezeti iskolák visszaadása az eredeti tulajdonosainak.

b. az egyházi iskolák oktató és adminisztratív személyzetének az állami fizetés biztosítása (48. paragrafus)

c. a jogtalanul államosított és eltulajdonított állami javak (ingó és ingatlan) teljes egészében való visszaszolgáltatása (75. paragrafus).

A tanácskozáson hozott döntéseket közös dokumentumba foglalták és elhatározták, hogy a Vallásügyi Államtitkárságon tartandó találkozón ezt közösen betervezik. Ugyancsak elhatározták, hogy ezen dokumentumot minden magyar nyelvű felekezeti időszakos kiadványában - a híveik tárgyilagos tájékoztatása érdekében - leközlik.

A folyó év április 27-re kitűzött találkozón Bukarestben a Romániai Magyar Egyházak képviselőiben részt vettek:

Bálint Lajos érsek, Tempfli József püspök, Reizer Pál püspök, Sebastian Kraüter püspök, Hajdú Gyula rektor, dr. Csiha Kálmán püspök, dr. Kertész László főgondnok, Veress Kovács Attila főjegyző, dr. Szatmári Ferenc főgondnok, Mózes Árpád püspök, dr. Podhradszky László főgondnok, dr. Kovács Lajos püspök és Jenei Dezső főgondnok.

Az államilag elismert egyházak megjelent vezetői egyetértettek javaslatainkkal és közösen kinyilatkozták, hogy ragaszkodnak a törvénytervezet azon szövegéhez, amelyet bemutattunk.

A különböző minisztériumok képviselői javaslatainkkal nem értettek egyet. A találkozón jelen levő egyházak részéről többen kifejezték, hogy a 3. sz. csoporthoz tartozó szakaszok módosításához semmilyen körülmények között nem járulhatnak hozzá, mivel ez az egyházak jogainak súlyos megsértését jelentené és ellenkezik a vallásszabadsággal.

Mi a Romániai Magyar Egyházak vezetői és képviselői kijelentettük, hogy a 3. sz. csoportba tartozó szakaszok módosításával kapcsolatban semmilyen körülmények között nem értünk egyet, mert az, az egyházaink jogainak megsértése mellett, híveink nemzeti identitásának megtartását is lehetetlenné teszi. A 3. sz. csoporthoz tartozó törvénycikk hiánya az Egyházak és Vallásszabadság törvényéből meggátolná az Egyházakat a hivatásuk és komplex tevékenységük kifejtésében, a törvény egy formai jelleget öltene, amely arra szolgálna, hogy a hazai és nemzetközi közvéleményt félrevezesse és elterelje a figyelmüket a Románia mint jogi állam valóságáról - (Románia Alkotmánya 1. sz. szakasza 3. sz. bekezdés).

Célszerűtlennek tartunk bármilyen ez irányú tárgyalást, és szorgalmazzuk, hogy az eredeti törvénytervezetet terjesszék a Kormány, illetve a Parlament elé.

A Vallásügyi Államtitkárság Minisztere, a kifejtett vélemények újabb egyeztetésére egy következő megbeszélést javasolt.

Gyulafehérvár, 1993. május 10.

Egyházi Képviselő Tanács

1993. június 24-én tartotta II. évnegyedi ülését, melynek keretében megtárgyalta az elnökileg elintézett fontosabb ügyekről szóló jelentést, a Misszió és Pénzügyi Bizottság, valamint a Nyugdíjpénztár Vezető Tanácsának jegyzőkönyveit. Segélyt állapított meg az Ifjúsági Konferencia rendkívüli kiadásainak fedezésére. Tudomásul vette Kászoni József homoródszentmártoni lelkész lemondását azzal, hogy lelkészi szolgálatát a budapesti egyházközösségben folytatja. Foglalkozott a sepsiszentgyörgyi, székelyudvarhelyi és baróti egyházközösségek templomépítésével kapcsolatos pénzügyi kérdésekkel: a bözödköröspataki, tarcsafalvi és benzédi egyházközösségeknek 100 000-100 000 lej templomjavítási segélyt utalt ki. Végül a tervbeveti lelkésztovábbképző tanfolyamot, a felmerült tárgyi nehézségek miatt, a következő évre halasztotta.

Lelkészi értekezletek

A második negyedévi lelkészi értekezleteket június 15-23. között tartották meg: a kolozs-tordai egyházkörben június 22-23-án Magyarországon; a maros-küllői körben június 18-án Dicsőszentmártonban; a székelykeresztúri körben

június 15-én Székelykeresztúron; a székelyudvarhelyi körben június 16-án Szentegyházán és a sepsiszentgyörgyi körben június 17-én Brassóban.

Az értekezleten két előadás hangzott el: Kovács István teológiai tanár: A gyülekezeti igény és gyülekezetépítés a prédikációban; Szász Ferenc lelkész: Az unitarizmus lényege. Az értekezleten az egyházi központ részéről jelen volt Kovács István teológiai tanár.

Lelkésznevelés

Teológiai hallgatóink a húsvéti és pünkösdi ünnepeken legációk szolgálatokat végeztek a különböző egyházközségekben.

A második félévi vizsgákat május 22 - június 25. között tartották.

Június 27-én volt az intézeti évváró. Dél előtt dr. Erdő János főjegyző tartott istentiszteletet. Délután az intézeti évvárón dr. Szabó Árpád olvasta fel részletes jelentését az 1992-1993. tanévről. Ezt követően sor került a jó tanulmányi eredményt elért és pályadíjra javasolt munkák szerzőinek megjutalmazására. Hallgatóink közül jutalomba részesültek: Lőrinczi Lajos, Czire Szabolcs, Papp Mária, Kovács Sándor, Molnár Lehel.

Június 29 - július 1. között minősítő alapvizsgát tettek: Czire Szabolcs (10 ált. osztályzat), Dimény József (6,00), Ferenczi Enikő (9,06), Gyerkes Zsuzsa (7,93) és Kecskés Csaba (8,36) II. éves hallgatók.

Személyi változások

Bartha Alpár gyepesi lelkész 1993. április 1-től rendes lelkési kinevezést nyert az újonnan alakult szentegyházai egyházközségbe.

Fazakas Károly úrmósi lelkész 1993. május 1-től, meghívás alapján, a csekefalvi egyházközségbe neveztetett ki rendes lelkésznek.

Léta Sándor petrozsényi gyakorló segédlelkész 1993 május 1-től választás alapján Petrozsénybe nyert kinevezést rendes lelkési minőségben.

Farkas Dénes főszámvevő 1993. május 1-től áthelyezést nyert a levéltárosi állásba.

Szabó Zoltánné Kovács Anikó 1993. május 1-től kinevezést nyert a főszámvevői állásba.

● *A romániai egyházak és felekezetek:* Román Ortodox, Görögkatolikus, Római Katolikus, Református, Ágostai Hitvallású Evangélikus, Zsinatpresbiteri Evangélikus, Unitárius, Baptista, Pünkösdista, Adventista és Muzulmán egyházak- 1993. április 1-2 -án a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben ökumenikus értekezletet tartottak, melynek keretében két kérdést tárgyaltak meg: 1. Az etnikumok és felekezetek közötti konfliktusok elsimítása az egyházak közvetítésével, 2. Egyház és iskola.

Az egyházakat és felekezeteket egymással szembeállító problémák megoldását az értekezlet résztvevői a következő módon tartják lehetségesnek: egymás kölcsönös megismerése, az etnikai és a vallási türelem, a kölcsönös tisztelet szellemének ápolása, tartózkodás bármiféle szó- vagy írásbeli agressziótól más felekezetek, etnikumok híveivel szemben.

Az "Egyház és iskola" témával kapcsolatban a résztvevők kifejezték, hogy a társadalmunkat sújtó erkölcsi válság megoldására igen fontos eszköz a vallásos nevelés a családban, az iskolában és az egyházban. Ennek érdekében igénylik az állami oktatás mellett a felekezeti oktatást és az elkobozott, államosított vagy kényszerítő körülmények hatására eladományozott egyházi javak visszaszolgáltatását.

A résztvevők a szeretet és a testvéri megértés szellemében kijelentették, hogy egymás mellé állanak olyan esetben, ha valamely felekezet vagy a különböző etnikumokhoz tartozó hívek méltóságát megsértik. Végül kifejezték meggyőző-

désüket, hogy jóindulattal és egymás iránti ökumenikus nyitottsággal további út-at-módot találhatnak a kölcsönös megértésre és közeledésre.

Az értekezlet üzenetet intézett a Parlamenthez, kérve az oktatásügyi, a vallásügyi és a javak visszaszolgáltatására vonatkozó törvénytervezetek megvitatását és jóváhagyását. A kormányhoz intézett kérdésben kormányhatározatot kérnek a Gregorián-naptár szerinti húsvét második napjának ünnepnapként való elismerésére.

● *A szentegyházi egyházközség* templomának felavatása 1993. május 23-án tartott istentisztelet keretében történt. Prédikált dr. Kovács Lajos püspök, úrvacsorai ágendát dr. Erdő János főjegyző tartotta. Ezt követte az egyházközség első lelkészének, Bartha Alpár beiktatása, melyet Simén Domokos közügyigazgató végzett. Az ünnepély szeretetvendégséggel ért véget.

● *A petrosényi egyházközség* 1993. május 2-án tartotta meg Léta Sándor lelkész beiktatását. Az új lelkész beköszöntő prédikációja után Székely Miklós esperes iktatta be hivatalába Léta Sándort.

● *A csekefalvi egyházközség* új lelkészét, Fazakas Károlyt 1993. május 23-án Báró József esperes iktatta be hivatalába.

● *A székelyudvarhelyi egyházközség* Dávid Ferenc Egylete 1993. április 24-én istentiszteleti ünnepély keretében emlékezett meg a tordai ediktum 425. évfordulójáról. A szószéki szolgálatot Kedei Mózes lelkész végezte; felolvasást tartottak: Simén Domokos csíkszeredai lelkész, dr. Erdő János és dr. Donald Harrington amerikai ny. lelkész; énekelt az egyházközség kórusa.

● *A kolozsvári Dávid Ferenc Egylet* 1993 április 25-i felolvasó ülésén dr. Rezi Elek teológiai tanár tartott előadást "Érdemes-e becsületesnek lenni?" címen.

● A május 23-án tartott felolvasó ülésen dr. Bodor András ny. egyetemi tanár adott elő "Kőrösi Csoma Sándor élete és munkássága" címen. Mindkét ülésen az előadást zeneszámok és szavalatok egészítették ki.

● *A volt székelykeresztúri unitárius gimnázium* alapításának 200. évfordulóját 1993. május 9-15. között ünnepelte meg az "Orbán Balázs" állami középiskola.

Egyházunk május 9-én a székelykeresztúri templomban hálaadó istentisztelet keretében emlékezett meg az 1793-ban alapított iskoláról. A szószéki szolgálatot dr. Szabó Árpád rektor végezte; a homoródalmási zsinat iskolaalapítási határozatát Benczó Dénes és Báró József esperesek méltatták. Az istentisztelet dr. Kovács Lajos és dr. Robert Traer, az IARF főtitkára beszédével ért véget.

Május 10-15. napjain az iskola tanulói kulturális és sport rendezvényeket tartottak; 14-én sor került az iskola vendiákjainak találkozására. Május 15-én, a záró ünnepségen, dr. Kovács Lajos püspök és Gálfalvi Sándor főgondnok beszéde után, Berde Mózsza mellszobrát Püspök afia leplezte le.

● *Dr. Robert Traer*, az IARF főtitkára, 1993. május 8-10. napjain meglátogatta egyházunkat és az Elnökséggel megbeszélést folytatott közös kérdéseinkről. Május 9-én részt vett a székelykeresztúri hálaadó istentiszteleten. Ezt követően megtekintette a szentegyházi egyházközség új templomát, majd a templomépítő sepsiszentgyörgyi, baróti és székelyudvarhelyi egyházközségeket látogatta meg.

● *Az Angliai Unitárius Egyház* 1993. április 8-11. között a rochhamptoni és londoni egyházközségben tartotta meg évi rendes közgyűlését. Az ünnepi istentiszteleten Denise Boyd sheffieldi lelkész nő prédikált "Hitünk megélése" címen. A hagyományos "Essex Hall" előadást Marcus Braibrook tartotta "Felekezeti megértés és együttműködés" kérdéséről. A közgyűlés új elnöknek James McClelland lelkészt a londoni dr. Williams könyvtár főtitkárát választotta meg. Egyházunk üdvözlétét az oxfordi Manchester College-ban tanulmányokat folytató Kovács István sepsiszentkirályi lelkész tolmácsolta.

● *Az Amerikai Unitárius Univerzalista Egyház* 1993. június 24-29. napjain Charlotte (Észak-Carolina) egyházközségben tartotta évi közgyűlését. Ennek keretében dr. Gellérd Judit nagy érdeklődést kiváltó ülésen ismertette egyházunk életét és gyülekezetépítő tervét. A közgyűlésen megválasztották az új vezetősé-

get: egyházi elnök: dr. John Buehrens, New York-i All Souls egyházközség lelkésze, világi elnök-főgondnok Denise Davidoff lett.

● *Az Amerikai Unitárius Univerzalista Egyház* keretében, 1993. június 26-án megalakult a "Partner Church Council" Testvér gyülekezeti Tanács, azzal a céllal, hogy kapcsolatot építsen ki és tartson fenn az amerikai és külföldi egyházközségekkel. A Tanács elnöke: Leon Hopper, alelnök: Richard Fewkes, pénztáros: Peter Raible és Richard Boeke, főtitkár: dr. Gellérd Judit, titkár: Barbara Beach.

● *Az euthanáziához való jog.* A holland parlament rendkívül fontos döntést hozott: jóváhagyott egy törvénytervezetet, mellyel törvényes alapra helyezi az euthanáziát. Eszerint a gyógyíthatatlan és nagy fájdalmakban szenvedő betegnek és hozzátartozóinak kérésére és beleegyezésével halálba segíti az élete végére jutott embert.

Az új törvény 1994-ben lép életbe, egy végső parlamenti vizsgálat után, mely megállapítja azokat a törvényes feltételeket, amelyek mellett az orvos elősegítheti vagy megkönnyítheti a halált.

A parlamenti döntés nagy vitát váltott ki, hiszen az euthanázia sérti az élethez való elsődleges jogot, mely valamennyi alapvető jog értelme és lényege.

● *Dr. Jakab Antal ny. gyulafehérvári római katolikus püspök* 1993. május 5-én elhunyt. Május 10-én temették el Gyulafehérváron; a temetésen egyházunk képviselőjében dr. Kovács Lajos püspök és Jenei Dezső főgondnok vett részt.

Halottaink

Török Tamás író, a Magyar Rádió dramaturg-rendezője, a budapesti Dávid Ferenc Egylet elnöke, életének 68. évében, 1993. április 18-án elhunyt. Május 5-én temették; a temetési szolgálatot dr. Jakab Jenő pestlőrinci lelkész végezte.

Végh Mihály ny. lelkész, 1993. május 8-án, 84 éves korában, Sepsiszentgyörgyön elhunyt. 1909 október 8-án született Székelykocsárdon; 1931-ben fejezte be teológiai tanulmányait a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián. Mint segédlelkész szolgált Marosújváron és Olthévizen 1931-1933 között; 1933-tól 1958-ig rendes lelkészi minőségben Homoródújfalun szolgált. 1958-tól 1964-ig politikailag elítélt. 1964-1969 között kobátfalvi, 1969-1975 között recsenyédi lelkész. 1975. december 31-én nyugalomba vonult és ettől kezdve Sepsiszentgyörgyön élt.

Május 12-én temették a sepsiszentgyörgyi református temetőbe. A temetési szolgálatot Török Áron lelkész végezte; az egyházi központ nevében Szabó Zoltán egyházi titkár, az egyházkör nevében Székely János köri jegyző, a recsenyédi gyülekezet nevében Kiss Ákos, a homoródújfalvi egyházközség részéről Ilkei Árpád lelkész búcsúztatta.

Dr. Kovács Lajosné Vaska Klára főtisztelendő asszony, 69 éves korában, 1993. május 23-án elhunyt. Május 27-én temették a kolozsvári házsongárdi temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot dr. Szabó Árpád rektor végezte, a sírnál Kolcsár Sándor esperes és Zsakó Erzsébet, a Nőszövetség elnökője búcsúztatta.

Emlékük legyen áldott!

George Huntston Williams: *The Radical Reformation. Third Revised Edition* (Radikális reformáció. Harmadik átdolgozott kiadás) Kirsville, Missouri, 1992. XLVI+1516 l.

1962-ben jelent meg először G. H. Williams ismert amerikai történész, a harvardi egyetem egyháztörténeti professzorának nagy érdeklődést kiváltott terjedelmes egyháztörténeti munkája. A második kiadás spanyol nyelven, Antonio Alatorre fordításában "La reforma radical" címen 1983-ban látott napvilágot. Az 1992. évi harmadik kiadás az 1962 évnek átdolgozott formája, kibővítve az első kiadás óta eltelt 30 év egyháztörténeti kutatások eredményeivel.

A reformáció történetében G. H. Williams két nagy ellentétes mozgalmat különböztet meg: az egyik a klasszikus protestáns hitújítás, mely a lutheránus, református és anglikán egyházakban nyert szervezeti formát. A másik a szerző által radikális reformációnak nevezett mozgalom, melynek képviselői az anabaptisták, spiritualisták, evangéliumi racionalisták és az antitrinitáriusok. A két hitújítási mozgalom megegyezett a Biblia végső tekintélyében - Sola Scriptura -, az egyházi és társadalmi reformok szükségességében. Élesen eltértek egymástól a Biblia értelmezése, a hitelvek és a hitvallások reformálása, a lelkiismereti és a vallásszabadság elismerése tekintetében.

A radikális reformáció, gyökeres megújítási törekvéseivel, kihívta maga ellen a protestáns reformáció és a katolikus ellenreformáció egyházainak üldözését. Az ellenfelek túrelmetlenségének tudható be, hogy a gyökeres hitújításnak bőven akadtak mártírjai a 16. században, mint pl. Münzer Tamás, Sattler Mihály, Hübmaier Balthazar, Serveto Mihály, Paleologus Jakab, Dávid Ferenc és mások. Az üldöztetés következtében a radikális reformáció csak Erdélyben és Lengyelországban tudott egyházzá szerveződni, fennmaradni pedig egyedül az erdélyi fejedelemség területén.

G. H. Williams a gyökeres hitújítás kezdetét 1525-re teszi, az első svájci (Zürich és Zollikon) anabaptista gyülekezet szervezési idejére. A mozgalom széles körben terjedt el Nyugat-, Közép- és Kelet-Európa országaiban, Londontól Lublinig és Flensburgtól Firenzéig.

A szerző 33 fejezetben tárgyalja a radikális reformáció történetét, irányait és képviselőit. Kiemeli a szabadelvű mozgalom befolyását a protestáns reformáció teológiájára és szervezeti formáira. Felfogása szerint több mai keresztény felekezet, mint pl. a mennoita, arminianus, schwenkfeldianus, herrnhuti, unitárius a radikális reformáció közvetlen leszármazottjának tekinthető. Még a baptisták, kvékerek és más szabadelvű protestáns közösségek is teológiailag közelebb állnak a radikális reformációhoz, mint Lutherhez, Zwinglihez vagy Kálvinhoz.

G. H. Williams a tárgykör nagysága miatt nem tudta kellőképpen feldolgozni a radikális reformáció történetét, különböző irányait, hitelveit, valamint az újabb egyháztörténeti kutatások eredményeit nem hasznosította. Hiányosságok jelentkeznek különösképpen a Nyugat- és Közép-Kelet-európai radikális hitújítás történetének kidolgozásában. Szembetűnő hiányosságot mutat az erdélyi unitarizmus történetét tárgyaló "The Rise of Unitarianism in the Magyar Reformed Synod in Transylvania" c. 28. fejezet. Alig 20 oldalra terjed a vázlatos ismertetés, melynek legfőbb forrása E. M. Wilbur amerikai történész "A History of Unitarianism in Transylvania, England and America" c. 1952-ben megjelent munkája. Eddig ez a legrészletesebb angol nyelvű összefoglalása az erdélyi unitarizmusnak a latinnyelvű Kénosi-Uzoni-féle "Historia" alapján. Williams még felhasználta Szent-Iványi Sándor unitárius lelkész angolul megjelent egyháztörténeti írásait és Pirnát Antalnak 1961-ben kiadott "Die Ideologie der Siebenbürger Antitrinitarier in den 1570er Jahre" c. munkáját. A szerző nem ismeri Dávid Ferenc munkáit; az erdélyi unitárius reformáció kialakulását, hitelveit, a Dávid Ferenc ellen lefolytatott koncepciók pert, a katolikus ellenreformáció szerepét